

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України «Про особливості правового статусу та
інтеграцію громадян Республіки Білорусь, які перебувають на території
України під час дії воєнного стану»

1. Обґрунтування необхідності прийняття акту

Необхідність прийняття цього законопроекту зумовлена наявністю глибокої правової та гуманітарної кризи, у якій опинилися тисячі лояльних до України громадян Республіки Білорусь (політичні біженці, IT-фахівці, волонтери, громадські діячі та члени родин білоруських добровольців у лавах ЗСУ).

До цього часу в правовому полі України громадян Білорусі часто помилково об'єднували в одну категорію з громадянами держави-агресора Російської Федерації. Проте їхній статус кардинально відрізняється. Тисячі білорусів втекли до України від жорстких репресій диктаторського режиму саме за свою відкриту проукраїнську позицію, участь у протестах 2020 року та фінансову підтримку Збройних сил України.

Ситуація критично загострилася після ухвалення в Білорусі Указу Президента РБ № 278 від 2023 року, яким дипломатичним установам Республіки Білорусь за кордоном було суворо заборонено видавати, обмінювати чи продовжувати паспорти, а також оформлювати вихід із громадянства. Наразі, щоб оновити документи, білоруси змушені повертатися в Мінськ, де на них автоматично чекає арешт і тривалі терміни ув'язнення за «екстремізм» та допомогу Україні.

В Україні відсутність чинного паспорта або закінчення строку дії посвідки перетворює цих людей на «нелегалів». Державна міграційна служба України (далі - ДМС) через сухий бюрократизм не може продовжити їм документи без чинного закордонного паспорта. Як наслідок, лояльні іноземці втрачають доступ до банківських рахунків, легальної праці, медичної допомоги та опиняються під загрозою примусової депортації в руки КДБ Білорусі.

З метою подолання цієї кризи та виведення лояльних іноземців із «сірої зони» нелегалів, проєкт закону впроваджує європейський інструмент правової легалізації — Інтеграційну посвідку. Запровадження цього терміну та механізму базується на успішному досвіді країн Європейського Союзу (зокрема Німеччини, Австрії, Польщі), де документи типу Aufenthaltstitel (дозвіл на проживання) виконують функцію інтеграційних карт. Вони надають особі розширений комплекс економічних та цивільних прав (ведення бізнесу, відкриття рахунків, робота без спецдозволів) з метою повного включення (інтеграції) лояльного іноземця в суспільство, забезпечуючи при цьому надійний державний контроль та захист від депортації в руки диктаторського режиму.

Законопроект покликаний виправити цю несправедливість, розділити правові статуси громадян Російської Федерації та Республіки Білорусь і створити дієві інструменти інтеграції для останніх.

2. Мета і завдання прийняття акту

Метою проекту є легалізація проукраїнських та опозиційних громадян Білорусі в Україні, захист їх від депортації, спрощення процедури працевлаштування та ведення бізнесу, а також створення прозорого, прискореного механізму набуття громадянства України за умови проходження суворого безпекового фільтру.

3. Загальна характеристика та основні положення акту

Проект закону запроваджує комплексний підхід до вирішення міграційного тупика:

Інтеграційна посвідка: Впроваджується новий вид посвідки на тимчасове проживання строком на 3 роки. Вона видається без традиційних підстав (робота, шлюб) та дає право працювати без спецдозволів, відкривати рахунки та вести ФОП.

Спрощене громадянство за 3 роки: Замість неможливого для отримання документа про вихід із громадянства РБ, дозволяється подача Декларації про відмову від громадянства. При цьому оригінал білоруського паспорта здається в ДМС лише в день присяги і жодні дані білоруській стороні не передаються.

Суворий безпековий фільтр: Законопроект містить вичерпний перелік осіб (співробітники КДБ, силовики, судді, військові ЗС РБ після 24.02.2022, агентура), на яких дія закону не поширюється. Кожен заявник проходить перевірку ДМС України, СБУ та поліції.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Регулювання у цій сфері забезпечується Законами України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про громадянство України», «Про правовий режим воєнного стану» та відповідними постановами Кабінету Міністрів України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень Закону не потребуватиме додаткових витрат із Державного бюджету України. Навпаки, виведення тисяч кваліфікованих білоруських фахівців (зокрема сфери ІТ) із «сірої зони» дозволить їм легально сплачувати податки, реєструвати ФОП та інвестувати кошти в українську економіку.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття акту

Прийняття закону дозволить Україні продемонструвати відданість європейським правовим стандартам та захистити людей, які стали пліч-о-пліч з українським народом проти агресії. Це посилить національну безпеку завдяки тотальному контролю СБУ над міграційними потоками, ліквідує корупційні ризики в ДМС та залучить додатковий інтелектуальний та економічний капітал для відбудови держави.

Народний депутат України

Олексій ГОНЧАРЕНКО

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: ГОНЧАРЕНКО ОЛЕКСІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ
Сертифікат: 5E984D526F82F38F0400000069605C0187277307
Дійсний до: 09.04.2027 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
338д9/1-2026/193957 від 18.08.2026

2316631